

Motion till riksdagen 2025/26:3965

av Amanda Palmstierna m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2025/26:159 Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår propositionens förslag om ett nytt mål för effektiv energianvändning.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag på ett nytt mål för effektiv energianvändning med kvantitativa mål i linje med överenskommelsen på COP 28 och EU:s energieffektiviseringsdirektiv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Energimyndigheten och Boverket bör få i uppdrag att utveckla såväl energideklarationer som tillsyn för att säkerställa att ändamålsenliga åtgärder för energieffektivisering genomförs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att definitionen av hållbar mobilitet ska kunna inrymma fler åtgärder för hållbar mobilitet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Energieffektivisering är viktigt och en utgångspunkt i EU:s energipolitik. Här finns stor potential i att sänka energikostnader för hushåll och företag. Förutom ett nytt kvantitativt mål behövs även riktade åtgärder i form av stöd för att uppnå potentialen som finns. Nu föreslår regeringen i stället ett icke förpliktigande och inte mätbart kvalitativt mål samtidigt som stöden för energieffektivisering sedan tidigare har tagits bort, samtidigt som klimatpolitiska rådet pekar på att energieffektivisering måste prioriteras högre.

Det befintliga nationella målet togs fram i en energiöverenskommelse med bred uppslutning i riksdagen. Det är talande för Tidöregeringen hur breda uppgörelser och väl förankrade riksdagsbeslut från de åren då Miljöpartiet och Socialdemokraterna satt i regering nu ändras utan att Tidöpartierna avser att på förhand förankra detta brett i riksdagen. Nu väljer Tidöpartierna att med mycket knapp majoritet i riksdagen frångå detta mål. Vi kan inte först besluta om skarpa och brett förankrade överenskommelser för att sedan överge dem när de blir svåra att nå och kräver en politisk riktning och beslutsamhet som regeringen uppenbart saknar.

Lev upp till löftet på COP28

Sverige skrev på COP28 i december 2023 under ett globalt politiskt åtagande att fördubbla effektiviseringstakten till 2030. Åtagandet ligger närmare Sveriges nuvarande mål om 50 procent effektivare energianvändning till 2030 (effektivitet) än EU:s mål (absolut minskning). Trots detta väljer nu regeringen att ta bort det svenska målet om effektivare energianvändning mindre än 2,5 år efter löftet på klimattoppmötet. Det går inte att åka jorden runt och lova angelägna klimatåtaganden för att sedan komma hem till Sverige och svika dem. Det som behövs är att de regeringar som ställt sig bakom åtagandet på COP28 visar på en faktisk vilja att åstadkomma den förändring som de gett uttryck för. Här har sannerligen Tidöregeringen en hel del att leva upp till.

Energieffektivisering först

Det enskilt billigaste, snabbaste och mest miljövänliga sättet att tillgängliggöra mer energi och minska hushållens energikostnader är att använda den energi som redan produceras smartare, så att den räcker till mer. Fossilfritt Sverige har tagit fram en strategi för en mer effektiv användning av energi och effekt med åtgärder för både fastigheter och industri. Utifrån strategin kan 19 terawattimmar per år sparas bara genom åtgärder i bostäder och lokaler. Detta kan jämföras med kärnkraftverket Ringhals som 2020 producerade 16,6 terawattimmar i Ringhals 1, 3 och 4. Ett tydligt politiskt fokus på energieffektivisering är helt avgörande för att möjliggöra industrins klimatomställning samt sänka hushållens kostnader.

Mål för effektivare energianvändning

Ett flertal remissinstanser, bl.a. 2030-sekretariatet, Byggföretagen, Energieffektiviseringsföretagen, KTH, Länsstyrelsen i Hallands län, Mobility Sweden, Region Halland och Rise avstyrker eller är negativa till förslaget om ett nytt kvalitativt mål. En kvantitativ målformulering behövs enligt dessa för en tydlig styrning och prioritering. Det föreslagna kvalitativa målet är inte i linje med Sveriges indikativa nationella bidrag till det bindande övergripande EU-målet om minskning av den totala slutliga energianvändningen till 2030. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955 (EED), innebär att den slutliga energianvändningen ska minska med 11,7 procent jämfört med ett referensscenario mellan åren 2020 och 2030. EU:s mål avser unionen som helhet, medan det nationella målet enbart avser inom Sverige. Även om

målen inte direkt kan jämföras med varandra stöder det nationella kvantitativa målet Sveriges möjlighet att bidra till vår del för att nå EU:s samlade målbild. Miljöpartiet avstyrker propositionens förslag om ett nytt kvalitativt mål för effektiv energianvändning.

Sedan 2018 har Sverige som mål att 2030 ha en 50 procent effektivare energianvändning än 2005. Målet uttrycks i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP). Regeringen vill byta ut målet eftersom de anser att Sveriges befintliga mål för energieffektivisering står i konflikt med Sveriges klimatmål om nettonollutsläpp senast 2045 och att industrins omställning till fossilfrihet bedöms innebära en betydande ökning i tillförd energi. Regeringens resonemang haltar betänkligt, dels eftersom målet mäts i relation till BNP, dels eftersom omställningen av transportsektorn från fossila bränslen och förbränningsmotorer till eldrift kommer att innebära en stor energieffektivisering i sig. Baserat på EU-direktivet, Sveriges åtagande på COP28 samt på att undanröja de eventuella osäkerheter som har uppstått i och med regeringens tolkning av Sveriges mål är vi öppna för att se över utformningen av ett kvantitativt mål som utgår från dessa förutsättningar.

Inför stöd för energieffektiviseringar

Miljöpartiet föreslår en rad åtgärder för att främja energieffektivisering, såsom att ta fram en nationell handlingsplan för energieffektivisering av byggnader, bostäder och lokaler, se till att alla typer av byggnader omfattas av ett statligt stöd för energieffektivisering samt energieffektivisera statliga byggnader.

För att skydda medborgarna mot höga elkostnader, samtidigt som vi frigör energi till annan användning och sparar på råmaterial och klimatutsläpp, är det avgörande med ett långsiktigt arbete för energieffektivisering inom bostads- och fastighetssektorn. Minskad energianvändningen ger även ett mer långsiktigt skydd mot internationella prisförändringar samtidigt som pengar och energi sparas kontinuerligt när åtgärden är genomförd. Regeringen har trots ökat behov av energieffektivisering valt att tidigare ta bort stödet för energieffektivisering av flerbostadshus. Energieffektivisering är en högt prioriterad fråga för Miljöpartiet, och takten för energieffektivisering över hela landet behöver öka. Därför är det angeläget med kraftfulla åtgärder för att öka energieffektiviseringen tillsammans med ett ekonomiskt stöd för bostads- och fastighetssektorns energieffektiviseringar.

Energideklarationer, energirenoveringsplaner och tillsyn

Energideklarationerna behöver utvecklas så att de leder till en kostnadseffektiv och skräddarsydd energieffektivisering för respektive fastighet. Till exempel behövs åtgärdsförslag utifrån byggnadens specifika förutsättningar.

Miljöpartiet anser att det är rimligt att energirenoveringsplaner inte blir obligatoriskt för samtliga fastigheter. Det hade skapat en onödig administrativ börda och krav på fastighetsägare som sannolikt inte hade varit fullt ut ändamålsenligt. Men för de fastigheter som behöver omfattande energieffektiviseringsåtgärder för att minska driftskostnaderna (energiklass E–G) är det fullt rimligt med krav på energirenoveringsplaner.

En energirenoveringsplan kommer troligen att kosta mer än en energideklaration. För att kostnaden för att ta fram dessa dokument inte ska bli ett hinder bör såväl energideklaration som energirenoveringsplaner subventioneras för sårbara hushåll.

Tillsynen behöver utvecklas och förstärkas så att åtgärder genomförs. Det behöver utredas dels hur efterlevnaden av EPBD kan säkerställas i fråga om tillsyn, dels hur byggnadsägare som inte uppfyller kraven kan identifieras och informeras. Energimyndigheten och Boverket bör få i uppdrag att utveckla klimatdeklarationerna och se över hur tillsynen kan genomföras på ett ändamålsenligt vis.

Skärp kraven på laddinfrastruktur och hållbar mobilitet

Det är positivt att det införs nya tekniska egenskapskrav för hållbar mobilitet. Det behövs krav på tillgång till laddningspunkter och cykelparkeringsplatser i förhållande till byggnadens användning. Miljöpartiet ser positivt på utbyggnad av infrastruktur som gör laddinfrastruktur tillgängligt för fler. Regeringen har dessvärre slagit undan benen för elektrifieringen av fordonsflottan. Försäljningen av laddbara fordon i Sverige har bromsat in, och det nuvarande tempot är enligt alla bedömare för lågt för att Sverige ska kunna klara klimatmålen till 2030. Samtidigt kan vi konstatera att det numera enbart är EU-krav som driver svensk klimatpolitik. I regeringens proposition föreslås dock enbart ett genomförande av EU-direktivets krav på en miniminivå. Det räcker inte.

Vilka krav som ska gälla i fråga om laddningsinfrastruktur och cykelparkeringsplatser kommer enligt propositionen att anges i föreskrifter på lägre nivå än lag. Detta är rimligt, men frågan behöver trots allt lyftas fram här. Som så ofta förr pratar regeringen om elektrifieringen som deras stora (enda) klimatsatsning, men rent faktiskt följer det även i detta fall enbart EU:s miniminivå av krav. Nya och ombyggda bostads- och lokalbyggnader kommer endast att behöva anlägga ett fåtal laddplatser, i vissa fall inga alls. Kraven fokuserar i stället framför allt på förberedelser för kommande laddinfrastruktur. De retroaktiva kraven kommer enbart för lokalbyggnader och inte för bostadsbyggnader. Därmed bedöms det nya egenskapskravet i högre omfattning röra företag och myndigheter än hushåll, trots att behovet är som störst med hemmaladdning. Det är genom hemmaladdningen som den grundläggande tryggheten i att säkerställa tillgången till billig el kommer att behövas, och det är genom hemmaladdning som huvudsakligen sker nattetid hela samhället kan undvika att öka effekten i energisystemet som helhet och för enskilda fastigheter. Fokus behöver framför allt riktas mot att säkerställa tillgången på en smart och effektiv hemmaladdning till låg kostnad. Miljöpartiet anser att det bör finnas laddmöjligheter på samtliga parkeringsplatser förutom parkeringsplatser avsedda för korttidsparkering.

Definitionen av hållbar mobilitet är bredare än vad propositionen medger, och kraven på laddplatser och cykelparkering riskerar att bli undermåliga. Frågan om laddplatser har redan berörts ovan. I propositionen meddelas att enligt det omarbetade direktivet är det antalet bilparkeringsplatser i anslutning till en byggnad som avgör om det ska finnas cykelparkeringsplatser. Regeringen anger därför att det är lämpligt att en reglering av laddningsinfrastruktur och cykelparkeringsplatser hanteras samlat. Det förefaller ologiskt att antalet bilparkeringsplatser avgör om det ska finnas cykelparkeringsplatser. Det är byggnadens geografiska läge, närheten till lokal service, kollektivtrafik och målgruppen för boendet som behöver ligga till grund för både antalet

bilparkeringsplatser och cykelparkeringsplatser. Och det är faktiskt mer troligt att dessa två inte korrelerar till varandra än att de faktiskt gör det.

Att dessutom enbart sätta kriterier för laddningspunkter och cykelparkeringsplatser är att missa tillfället att faktiskt ta ett större grepp om fastigheternas bidrag till hållbar mobilitet. I begreppet hållbar mobilitet bör även rymmas frågan om reserverade platser för bilpooler. Eftersom juridiska möjligheter att reservera gatuparkering fortfarande saknas är i dagsläget parkeringsplatser på fastighetsmark det enda sättet för bilpooler att säkerställa sina parkeringsplatser. Hållbar mobilitet kan även röra frågor om leveransskåp när allt fler beställer varor digitalt och får dem skickade till sig. Definitionen av hållbar mobilitet i propositionen behöver kunna inrymma fler åtgärder.

Solenergi

Enligt EPBD ska medlemsstaterna säkerställa utbyggnaden av solenergi. Boverkets bedömning är att det behöver göras förändringar i plan- och byggförordningen för att införa krav på solenergi. Boverkets rapport med förslag har remitterats, men regeringen har inte fattat något beslut om krav på solenergiinstallationer i plan- och byggförordningen. I skrivande stund pågår flera överträdelseärenden mot Sverige inom energiområdet, där EU-kommissionen agerar mot medlemsländer som inte följer EU-lagstiftningen. Miljöpartiet anser att plan- och byggförordningen behöver ändras och att andra lämpliga åtgärder för att säkerställa att Sverige uppfyller kraven på solenergi behöver vidtas.

Amanda Palmstierna (MP)

Katarina Luhr (MP)

Emma Nohrén (MP)

Linus Lakso (MP)

Rebecka Le Moine (MP)